

**Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission**

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2012

HUNGARIAN

HIGHER LEVEL

**Wednesday, 20 June
Morning, 9:30 - 12:30**

Olvassa el a következő szöveget, és válaszoljon érthetően magyarul az I., II. és III. részben feltett kérdésekre!

(100 pont)

Köszbizalom

1. Szégyenkezhetnek a fővárosiak a Budapest két pontján felállított, becsületkasszás rendszerben működő ásványvíz-automaták használata miatt. A kihelyezett italautomatákból vizet véve a járókelők dönthetnek arról, hogy 50 forint ellenében vagy ingyen oltják a szomjukat. Az akciót egy bank kezdeményezte, az ebből befolyt összeget megduplázzák, és a beteg gyermekek megsegítését célzó alapítványnak adják. Az akció leteltével a pénzügyi intézet közzé fogja tenni a budapestiek „becsületindexét”; az első héten az automatákból elfogyott víznek mindenesetre a feléért sem fizettek.
2. A magyarok egyébként korábban jó eredménnyel vizsgáztak a viszonzóság terén. Az 1956-os forradalom idején két napig maradtak érintetlenek azok a Budapest utcáin álló lőszeres ládák, melyekben az elesettek családtagjainak megsegítésére gyűjtöttek. Az ötletet az adta, hogy miután egy belőtt kirakatban megrongálódott egy cipő, valaki tíz forintot tett a sarka alá. Az ezen felbuzdulva kitett őrizetlen vasládákban mintegy negyedmillió forint gyűlt össze. A gyűjtés kezdeményezői büszkén hirdették: „forradalmunk tisztasága megengedi, hogy így gyűjtsünk mártírjaink családtagjainak”. Az akkoriban igen jelentősnek számító summát néhány hét alatt rendeltetésszerűen szétosztották.
3. A jótékonykodással kombinált társadalmi kísérlet korántsem egyedülálló. Tavaly nyáron egy jeges teát gyártó cég egy oktatásügyi civil szervezet megsegítéséért versenyeztetett újvilági metropolisokat „a legőszintébb város” címért. Ehhez felügyelet nélküli standokat állítottak fel több városban, a járókelők lelkiismeretére bízva, hogy bedobják-e a perselybe az elvitt hűsítőket egydolláros ellenértékért. A nemes küzdelmet az italok árának több mint 93%-át kicsengető bostoniak nyerték, de a sereghajtó Chicagóban is a palackok több mint háromnegyedéért fizettek. Az adakozók kedvében annak is része lehetett, hogy néhány kandi kamera révén a világhálón élőben lehetett követni, kik oldalognak el fizetés nélkül.
4. A nem százszázalékos fizetési hajlandóság sem riasztott el egy amerikai üzletembert attól, hogy vállalkozását a becsületkasszákra alapozza. Paul „Bagel man” Feldman öt éve úgy fuvarozza péksüteményeit nagyobb irodaházakba, hogy az önkiszolgáló standok mellé állított perselyeket csak a következő árufeltöltéskor üríti. Értékesítési mutatóiból kitűnik, hogy csak minden tizedik süteményét viszik el fizetés nélkül, így a vesztesége kevesebb, mint amennyi költsége egy munkatárs alkalmazásával lenne. Ad hoc kiértékeléseiből az is kiolvasható, hogy rendszerint többen fizetnek a munka ünnepe környékén, illetve ha szép az idő, viszont kevésbé szívesen nyúlnak a zsebükbe például karácsony vagy hálaadás napja tájékán. A menedzserek irodáinál elhelyezett ládikákban általában kevesebb pénzt talál, mint az alacsonyabb beosztásúakéi mellett.
5. A becsületkasszák működésének (szociál)pszichológiájáról nemigen készítettek még átfogó tanulmányokat, mérvadó kísérleteket, még sincs semmi meglepő abban, hogy az emberek döntő többsége nem potyázik efféle helyzetekben. Ráadásul mindennek vajmi kevés köze van a becsületességhez. Ősi evolúciós reflex, hogy ha az ember kap valamit, szükségesnek érzi azt viszonzni: a megelölegezett bizalmat a legtöbben azzal hálálják meg, hogy nem játsszák el. Kevésbé érvényesül ez az ösztönös viszonzóság, ha be nem tartásáért büntetés jár. Ez különösen igaz, ha nem két egyenrangú fél között zajlik kommunikáció: az egyik érdekelt fél az államhatalom vagy más arctalan szervezet. Ezért fordulhat elő, hogy a becsületkasszákkal többnyire azok sem élnek vissza, akik rendszeresen bliccelnek a villamoson. Utóbbi háttérben

inkább az áll, hogy egy adott társadalomban az utazók jelentős része alapvető szolgáltatásnak érzi a tömegközlekedést, ezért csal lelkiismeret-furdalás nélkül. Míg a szabálykövetési hajlamban köztudomásúan vannak eltérések az egyes nemzetek között, a viszonyosság elvét egyformán követi a világ összes népe. Nemcsak az Egyesült Államokban, hanem a dunántúli falvakban is gyakori, hogy a gazdák a portájuk előtt felügyelet nélküli asztalokra helyezik a terményeiket, melyeknek ellenértékét kitett befőttesüvegekbe várják.

6. Hiába nincs feltétlen összefüggés az „önkéntes kasszák” és a becsület között, van, hogy egy egész társadalom átnevelését remélik ezektől. Tavalyelőtt Indonéziában több ezer pénztár (és pénztáros) nélküli kávézót nyitottak az ügyészi hivatal szorgalmazására. Az akció nagyobb kampány része volt, mellyel a világ országait a társadalmat átható korrupció alapján rangsoroló lajstromon meglehetősen rosszul teljesítő távol-keleti ország gazdaságának erkölcsösebbé tételét célozták. A kezdeményezés kiértékelése azóta is várat magára, annyi tudható, hogy a dobozokba ejtett nagyobb címletű bankjegyeket a kávézók diák önkéntes személyzete a biztonság kedvéért rövid időközönként kihalászták és elzárta.

(621 szó)

Balázs Zsuzsanna, HVG, 2011/36. szám, adaptáció

I. RÉSZ

(30 pont / 100 pont)

Válaszoljon a következő kérdésekre!

1. a, Magyarozza meg, mit jelent a „mártír” szó! (1 pont)
- b, Magyarozza meg, mit jelent a „summa” szó! (1 pont)
- c, Magyarozza meg, mit jelent a „sereghajtó” szó! (1 pont)
- d, Magyarozza meg, mit jelent a „mérvadó” szó! (1 pont)
- e, Magyarozza meg, mit jelent a „bliccel” szó! (1 pont)
2. Miért szegyenkezhettek a fővárosiak a Budapest két pontján felállított ásványvíz-automaták használata miatt? (5 pont)
3. Hogyan versenyztetett újvilági metropolisokat „a legőszintébb város” címért egy jeges teát gyártó cég? (5 pont)
4. A cikk alapján magyarozza meg, miért van/lehetséges az, hogy „az emberek döntő többsége nem potyázik efféle helyzetekben”? (5 pont)
5. A cikk alapján magyarozza meg, hogy bizonyos emberek miért élnek vissza bizonyos helyzetekkel, és más helyzetekkel miért nem! (5 pont)
6. A szerző azt állítja, hogy az „önkéntes kasszák” hatással lehetnek a társadalom átnevelésére. Fejtse ki ezt az álláspontot, és azt is hogy, egyetért-e ezzel vagy sem? (5 pont)

II. RÉSZ

(30 pont / 100 pont)

Kommentár

A szöveg alapján kommentálja az alábbiakat minimum 100 szóban:

„ [A] viszonyosság elvét egyformán követi a világ összes népe.” Kommentálja ezt a megállapítást 100 szóban!

III. RÉSZ

(40 pont / 100 pont)

Esszé

A két téma közül válasszon ki egyet, és írjon egy minimum 300 szavas esszét!

1. Jobb tisztességben szegényen élni, mint tisztességtelenül, de gazdagon?

vagy

2. Modern társadalmunkban minden az „itt és most”-ra koncentrál.